

ზედგინიძეთა გვარის ისტორიიდან

ქართულ საისტორიო ლიტერატურაში ზედგინიძეთა გვარის ისტორიას რამდენიმე ნაშრომი მიეძღვნა. მათ შორის, უპირველეს ყოვლისა, უნდა დავასახელოთ: პ. კარბელაშვილი, აღ. მიქელაძე, ივ. ამილახვარი, მ. ჯანაშვილი, თ. ჟორდანიას, ივ. ჯავახიშვილი, ნ. ბერძენიშვილი, მ. ქიქოძე და სხვანი.

მიუხედავად ხსენებულ ავტორთა დამსახურებისა, მათ ნაშრომებში ბევრია სადავო დებულებები და მოსაზრებები.

წინამდებარე სტატია ზედგინიძეთა გვარის ისტორიის ბოლო დრომდე ბუნდოვნად მიჩნეული ან ნაკლებად იდენტიფიცირებული ფაქტებისა და მასში არსებული ხარვეზების შეფასებას ითვალისწინებს.

ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის მე-4 ტომის 198-ე გვერდზე მკვლევარი მანანა ქიქოძე წერს: ზედგინიძეები – ზედგინიძეები, ფეოდალური საგვარეულო აღმოსავლეთ საქართველოში. ზედგინიძეები XIV ს-ის I ნახევარში დამკვიდრდნენ მდინარეების რეხისა და მეჯუდის სანაპირო ტერიტორიაზე. XIV ს-ის 80-90-იან წლებში სამეფო კარის ერთგულებისათვის საგვარეულო საძვალედ მიიღეს შიომღვიმე; აღექსანდრე I-მა ზედგინიძეებს დაუმტკიცა გორის მოურაობა, ამილახორობა და სოფლები – კასპი, გომი, ნადარბაზევი, ყმა-მამულებით. პირველი ზედგინიძე იყო თაყა ჯანიბეგის ძე ზედგინიძე და აქედან მომდინარეობს ზედგინიძეთა გვარი, შემდეგში – სათავადო-საამილახორო (ქსე, 1979:498).

ქართულ საისტორიო წყაროებში, ჩვენთვის საინტერესო პიროვნება – თაყა ზედგინიძე მოხსენიებულია 1426 წლის აღექსანდრე I „დიდი“-ს საბუთებში (ჟორდანიას, 1897:229). ხოლო მისი მამა ჯანიბეგი მოხსენიებული ჰყავს ფარსადან გორგიჯანიძეს თემურ-ლენგის ლაშქრობის დროს და მის სამფლობელოს „ჯანოს მამულს“ უწოდებს (გორგიჯანიძე, 1925:303). ვახუშტი ბატონიშვილი ამ პიროვნებას ჯანდიერ წარჩინებულს უწოდებს (ვახუშტი 1973:270), ივანე ჯავახიშვილი და ნიკო ბერძენიშვილი კი ჯანიბეგ ზედგინიძე-ამილახორად მიიჩნევენ (ჯავახიშვილი, 1982:203; ბერძენიშვილი, 1965:111).

ერთ-ერთი პირველთაგანი, ვინც ზედგინიძეთა გვარის ისტორიით დაინტერესდა, იყო სხვილოელი მღვდელი პეტრე კარ-

ბელაშვილი, რომელმაც ზედგინიძეთა გვარის შესახებ ცნობები ჯერ 1891 წელს გაზეთ „ივერიაში“ №237-ე ნომერში, ხოლო 1896 წელს „ძველი საქართველოს“ მეორე ტომში გამოაქვეყნა (კარბელაშვილი, 1896:101-138). ავტორი ზედგინიძეთა ასპარეზზე გამოჩენას თემურ-ლენგის საქართველოში ლაშქრობის ხანას უკავშირებს და ზედგინიძეებს სამცხე-საათაბაგოდან მოსულეებად თვლის, რომლებიც ზედსიძეობით ეუფლებიან ქართლის მოურავობას, „ამოგარდნილ“ აბულეთისძეთა ნაცვლად.

აღნიშნულ საკითხს შეეხო აკად ნ. ბერძენიშვილი, რომელმაც საქართველოს სახლმწიფო მუხეუმის ხელნაწერთა განყოფილებაში მიაკვლია XV ს-ის მხედრულად შესრულებულ მეტად დაზიანებულ ექვს საბუთს. ერთ-ერთი საბუთი ეხება XV ს-ის 80-იან წლებში ზედგინიძე-ამილახორთა სახლში ბიძა-ძმისწულს შორის ამტყდარ უთანხმოებას მემკვიდრეობის გაყოფის თაობაზე. მართალია, საბუთის დაზიანებულობა საშუალებას არ იძლევა ამ მოვლენის დროისა და გარემოების სრულად გასათვალისწინებლად, მაგრამ საბუთიდან ჩანს, რომ ზედგინიძეთა გვარის მამული სხვილოს მიღებით იწყება და თანდათან ფართოვდება: „(ბატონო დარბაისერნო) გაიგონეთ ჩვენი საქმე: (ოდეს გიორგი მეფე) ოვსეთით მოვიდა სხ(უილოს ამო) წყუედლინი დახუდეს, ორნი ქა(ლნი დახუ)დეს, ერთი კოჭლი . . . (გიორგი მეფე) მან ასრე უბრ(ძანა): (კოჭლსა ქალსა ვინ(ც) შეირთავთ, ამა სხვილოსურ/რსა მამულსა მო/გცემ“.

ის კოჭლი შეირთო ზედგინიძემან და უბოძა სხვილოსური მამული (გამო და დიდი ხანი და გაილაშქრა გიორგი მეფემან თათარ/თა. აქ ჩემი გვარის კაცი ოცდა ცხრა/ნი და ოცნეს.“ (ნ. ბერძენიშვილი, 1937:39).

ამჯერად ჩვენთვის საინტერესო, რაც ამ საბუთებიდან იქცევა ყურადღებას, არის სხვილოს მამულში ახალმოსახლეთა დამკვიდრების დრო და ვინაობა. ამასთანავე საბუთში დასახელებული პიროვნება და დრო ერთობ ბუნდოვანი და საეჭვოა. საბუთი, როგორც გამოკვლეული აქვს აკად ნ. ბერძენიშვილს, შედგენილია კონსტანტინე მეფის (1478-1505) დროს. საბუთში აღწერილი ფაქტები კი წინა პერიოდს ეხება. დათარიღებისათვის ამოსავალი ჩანს საბუთში გიორგი მეფის სახელი, რომელიც ორჯერ მოიხსენიება. ერთი გიორგი „ოვსეთით მოვიდა“ და სხვილო ამოწყვეტილი დახვდა. მისი ბრძანებით ზედგინიძემ იქორწინა სხვილოს მფლობელ კოჭლ ქალზე. მეორედ გიორგი მოიხსენიება თათრებთან ბრძოლისას. ამის შემდგომ

საბუთის შემდგენელი საგანგებოდ ხაზს უსვამს, რომ სხვი-
ლოს სამამულოდ მიღების შემდეგ „გამოხდა ხანი გაილაშქრა
გიორგი მეფემან თათართა“ (ნ. ბერძენიშვილი, 1937:39). აქვე
მოსხენიებულია ათაბაგ აღბუდა.

საინტერესოა ვინ არის ის გიორგი, რომელიც საბუთში
ორჯერაა მოხსენიებული, ერთი და იგივე პიროვნებაა თუ
სხვადასხვა?

საბუთში კიდევ ერთი მიმანიშნებელი გარემოება ჩანს.
გიორგი, ზედგინიძის მიერაა გადარჩენილი. მაგრამ საბუთიდან
არ ჩანს, რომ გადამრჩენ ზედგინიძეს იოთამი, თაყა თუ იორა-
მი ჰქვია, მაგრამ ის კი ჩანს, რომ შეთქმულება ნამდვილად
იყო და ეს შეთქმულება ზედგინიძემ გასცა.

ამ საკითხზე ქართულ ისტორიოგრაფიაში აზრთა სხვა-
დასხვაობაა. აკად. ივ. ჯავახიშვილი ფიქრობდა, რომ აქ მოხ-
სენიებული გიორგი არის გიორგი ალექსანდრეს ძე, რომელიც
1446-1466 წლებში მეფობდა, მან შეთქმულება ამ გიორგის წი-
ნაადმდეგ მოწყობილად მიიჩნია. „მასასადამე, ვახუშტი ბატო-
ნიშვილის ცნობა მეფე გიორგის მოსაკლავად მოწყობილი
შეთქმულების შესახებ, მართალი ყოფილა“ მხოლოდ იმ გან-
სხვავებით, რომ „ზედგინიძე კი არ, მოუკლავთ, არამედ მძიმედ
დაუჭრიათ“ (ივ. ჯავახიშვილი, 1948:89).

ვახუშტი ბატონიშვილის ცნობის მსგავსი მოსაზრებები გა-
მოთქვეს ალ. მიქელაძემ, ივ. ამილახვარმა, მ. ჯანაშვილმა, თ.
ჟორდანიამ.

საწინააღმდეგო დებულება წამოაყენა აკად. ნ. ბერძენიშ-
ვილმა. მისი აზრით: ავთანდილ ზედგინიძე, ზემო ხსენებულ
ზედგინიძის ამბავს მეთოთხმეტე საუკუნეში გულისხმობს.
„ჩვენ საბუთი არა გვაქვს ეჭვი შევიტანოთ მის ცნებაში. მისი
მოსხენების მიზანი და ამ მოხსენების წარდგენის ადგილი და
დრო ასეთი ეჭვის უფლებას არ გვაძლევს“ (ნ. ბერძენიშვილი,
1937:6).

როგორც ჩანს, ავთანდილს თავისი მოხსენება ზედგენი-
ძიანთ სახლის რაღაც წერილობით წყაროზე უნდა ჰქონდეს
დაფუძნებული.

საბუთში მოხსენიებულ გიორგიზე თავისი მოსაზრება წა-
მოაყენა ნ. ბერძენიშვილმა. მან დასაშვებად მიიჩნია, რომ მე-
ფის „ოვსეთით“ მოსვლა „შეგვეძლო XIV საუკუნის პირველ
მეთხედში გვეგულისხმა, როცა ოსთა ქართლში ჩამოსახლე-
ბასთან დაკავშირებით ოს-ქართველთა შორის ხანგრძლივი

ბრძოლა იყო გამართული. სხვილოსის ამოწვევითა და ოსეთში ლაშქრობის ერთად ნაგულისხმეობა ოსთა წინააღმდეგ ქართლში ბრძოლის დამთავრების და თვით ოსეთში შეტევას გვიჩვენებს. ეს კი თითქოსდა უდგება გიორგი V „ბრწყინვალეს დროს“ (ნ. ბერძენიშვილი, 1937:6).

ჩვენი საბუთის მეორე გიორგი მეფე, – განაგრძობს ნ. ბერძენიშვილი, – თათრებზედ, რომ ლაშქრობს, როგორც მოხსენებიდან ჩანს „დიდი აღბუღას“ თანამედროვეა. გვაქვს საბუთი ვიფიქროთ, რომ ეს დიდი აღბუღა არის სჯულმდებელი ათაბაგი აღბუღა, XIV საუკუნის მეორე ნახევრის მოღვაწე (ნ. ბერძენიშვილი, 1937:5). ეს გიორგი, როგორც ცნობილია, 1393-1407 წლებში მეფობდა.

ნ. ბერძენიშვილის მოსაზრება სრულად გაიზიარა მკვლევარმა მანანა ქიქოძემ, რომელმაც აღნიშნა: ზედგინიძე-ამილახორთა სათავადოს ორგანიზაციის პირველი პერიოდი, როგორც გარკვეული ტერიტორიული და სამხედრო-ადმინისტრაციული ერთეულის ჩამოყალიბებისა, მთავრდება XIV ს. I მეოთხედში. მაშინ ჩნდება სათავადოსათვის დამახასიათებელი ელემენტები: ერთიანი - „სხვილოსური მამული“ და ციხესიმაგრე სხვილო (ქიქოძე, 1963:39).

ისტორიკოსმა დ. გვრიტიშვილმაც გაიზიარა ნ. ბერძენიშვილის ზემოაღნიშნული ვერსია. მაგრამ მ. ქიქოძისგან განსხვავებით, დ. გვრიტიშვილის აზრით: „გვიანფოთალური ხანის ქართლის ერთ-ერთი მსხვილი სათავადოს საამილახვროს შექმნა დაიწყო XVI ს-ის 40-იანი წლებიდან. საერთოდ ქართლის სათავადოების გამოყოფის საკითხი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ქართლის საერისთავოს მოშლის საკითხთან“ (გვრიტიშვილი, 1955:17).

როგორც ვხედავთ, ზემოჩამოთვლილ ავტორთა უმეტესობა საამილახვროს ჩამოყალიბებას ზედგინიძეთა გვარს უკავშირებს და მის ჩამოყალიბებას XIV ს-ის პირველ ნახევარში დებს, რაც ჩვენთვის მიუღებელია.

გასაზიარებელია ივ. ჯავახიშვილის მოსაზრება, რომელიც საამილახვროს შექმნის XV საუკუნეში მომხდარ ფაქტად მიიჩნევს.

ვინაიდან ჩვენი კვლევა ზედგინიძეთა გვარის ვინაობასა და მათი ასპარეზზე გამოსვლის დროის შესახებ ძიებას ეხება, რასაც ზოგიერთი ავტორი საამილახვროს-სათავადოს ჩამოყალიბებას უკავშირებს, თავიდანვე გვინდა განვაცხადოთ, რომ

სათავადოს წარმოქმნა ხდება ფეოდალური დაქუცმაცებულიობის პერიოდში. თავადი ცდილობდა განთავისუფლებულიყო მეფის მეურვეობისაგან და გადაქცეულიყო თავის სამფლობელოს სრულიად დამოუკიდებელ მფლობელად. ყოველივე ეს კი ხდებოდა სუსტი ცენტრალური ხელისუფლების პირობებში. თუ გავითვალისწინებთ გიორგი V „ბრწყინვალეს“ საშინაო თუ საგარეო პოლიტიკას, მის ღონისძიებებს ცენტრალური ხელისუფლების გაძლიერებისათვის, მაშინ ნათელი ხდება, რომ ამ პერიოდში რაიმე სათავადოს ჩამოყალიბების მცდელობაც კი საფუძველს მოკლებულია. ამდენად ზედგინიძე-ამოლახორთა შესახებ დროსა და ვინაობაზე საუბარი გიორგი V „ბრწყინვალეს“ მეფობაში გამორიცხულია.

არც ერთიანი საქართველოს უკანასკნელი მეფე გიორგი VIII (1466-თან) უნდა გავაიგივოთ „ოვსეთითგან“ მოსული გიორგი და მის პერიოდს დაუკავშიროთ საამილახეროს წარმოქმნა, რადგან ამ დროისათვის აღნიშნული სათავადოს არსებობას და, ამასთანავე, ზედგინიძეთა გვარის წარმოქმნას საფუძველი ეყრება.

რაც შეეხება მოხსენებულ სხვა გიორგის, ჩვენი აზრით, იგი უნდა იყოს მეფე გიორგი VII (1393-1407 წწ.) გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ „ოვსეთით“ მოსული გიორგი, მაინცდამაინც არ უნდა ნიშნავდეს ოსეთში მოლაშქრეს, რასაც ადგილი ჰქონდა XIV ს-ის I მეოთხედში გიორგი V-ის დროს.

გიორგი VII-ის მოღვაწეობის პერიოდში „ოვსეთთან“ ურთიერთობის ანარეკლს „ქართლის ცხოვრებაში“ სამ ადგილას ვხვდებით:

1. პირველად თემურ-ლენგის მეოთხე ლაშქრობის დროს 1394 წლის შემოდგომაზე. ვახუშტის ცნობით თემურ-ლენგი „შეუხდა არაგვს, შემუსრნა მთიულნი და სიმაგრენი და მოაოხრა, არამედ ავნებდნენ დიდსა მთიულნი და სპანი მეფისანი მუნ მყოფნი სპათა თემურისათა, რომელთა ვერარაი ტყვეჲჰყვეს და უკუ მოიქცნენ“ (ვახუშტი, 1973:271).

ამ მხარეში თემურის ლაშქრობის მიზეზად ვახუშტი ჩრდილო კავკასიიდან დამხმარე ძალის გამოყვანას ვარაუდობს: „რამეთუ განჰყავს გიორგი მეფესა მუნითგან შემწენი და კვლავ ჰგონებდა მეფესაცა მუნ“ (ვახუშტი, 1973:271). მთებიდან ჩამოსვლის შემდეგ თემურ-ლენგი სადღაც გაშლილ ველზე დამდგარა ბანაკად, გარშემო ტერიტორიები მოუთარეშებია და თბილისზე გავლით შაქისაკენ წასულა. ჩვენი აზრით, ეს

გაშლილი ველი მუხრანი და მისი შემოგარენი უნდა იყოს, საიდანაც სხვილოს ტერიტორიის მორბევა დიდ პრობლემას არ წარმოადგენდა თემურის ლაშქრისთვის.

2. მეორედ, 1396 წელს, ნახტევანის ლაშქრობის დროს, როდესაც გიორგიმ დარიალიდან გამოიყვანა „სრულიად კაკასანი“, ე.ი. ჩრდილოეთ კაკასიის სხვადასხვა ტომი და გაილაშქრა ნახტევანისაკენ (ნარკვევები, 1979:690).

3. მესამედ 1400 წლის გაზაფხულზე, თემურ-ლენგის მეექვსე ლაშქრობის დროს, გიორგიმ გამოიყვანა ჩრდილოეთ კაკასიის ტომები და ქართველთა ჯართან ერთად გოგჩის ტბის მიდამოებში დაუხვდა მტერს (ქართლის ცხოვრება, 1959:332).

თუ ზემოაღნიშნულ ცნობებს გავანალიზებთ, ვფიქრობთ, რომ ზედგინიძეთა საბუთის შესავალში აღწერილ გარემოებებს სწორედ თემურ-ლენგის 1394 წლის მეოთხე ლაშქრობის დროს უნდა ჰქონდეს ადგილი. არაგვის ხეობაში ლაშქრობის დროს გიორგი VII შესაძლებელია მართლაც გადასულიყო ჩრდილო-კაკასიაში - „ოვსეთში“ დამხმარე ძალის გადმოსაყვანად, რასაც ვახუშტიც ადასტურებს: „რამეთუ განჰყავს გიორგი მეფესა მუნიდან შემწენი და კვლავ ჰგონებდა მეფესაცა მუნ“ (ვახუშტი, 1973:271). ამ დროს უნდა მომხდარიყო თემურის მიერ სხვილოს მამულის აოხრება და გაუკაცრიელება, ხოლო 1400 წლის მეექვსე ლაშქრობის დროს, მართალია, თემურმა ილაშქრა „სხვილოს მამულში“, მაგრამ ამ დროისათვის მას პატრონი ჰყავს - ჯანიბეგი, რომელსაც ვახუშტი „ჯანდიერ წარჩინებულს“ უწოდებს, გორგიჯანიძე კი „ჯანოს“.

რაც შეეხება „სხვილოს მამულს“, ისტორიულად არაგვისპირიდან მოყოლებული ტერიტორიები გორის მიდამოების ჩათვლით, ადრიდანვე აბუღეთისძეებს ეკუთვნოდათ, რომელნიც დავით აღმაშენებლის დროიდან იწყებენ დამცრობას და მათ ტერიტორიებს სხვადასხვა გვარის წარმომადგენლები იკავებენ. ასეთებია: აყუბაშვილები და გულიაურები - გორში, სუნდულისძენი - არაგვისპირში. მაგრამ რომელ საგვარეულოს ეკუთვნიან სხვილოურ მამულში დასახლებული ზედგინიძენი? საბუთში მოყვანილი თაყა თავისთვის ეკვდრის აგებას ასახელებს და ამას იმით ასაბუთებს, რომ შიომღვიმეში სადაც „პირველ ჩუენნი მამანი დასაფლავებულ იქმნეს, მათონა დასაფლავებლად...“ თაყას გამონათქვამი ნიშნავს, რომ ზედგინიძიანთ გვარის მამანი უკვე დიდი ხანია შიომღვიმეში იმარხე-

ბიან. ეს თაყა XV საუკუნის დასაწყისში მოღვაწეობს, რომლის მეუღლე არის მამქაანი და არიან უშვილონი.

ახლა შევეხოთ შიომღვიმის მონასტერს 1376 წლის ეტრატის მხედრულად ნაწერ გუჯარს „ესე დაწერილი დაგიწერთ ჩნ მღუიშელთ ერთობით სრულად კრებულთა შენ სუნღულს, მონასა ღვთისასა: ამას უდაბნოსა შა შემთხვევით მოლოცვად; მოილოცე უდაბნო და წ-სა მამისა შიუსი სამარტვილო. მოგაგონა ღნ სულისა შენისათვის უმჯობესი, რათამცა ამა უდაბნოა შა სალოცველი და მშობელთა შენთა სახსენებელი იყო ვიდრემდის უდაბნო ესე ეგოს და წესი და დალოცვა აღესრულებოდეს...“ (ქორდანია, 1897:189), გუჯარის შინაარსიდან ჩანს, რომ შიომღვიმის მონასტერი სუნღულის და მისი მშობლების სალოცავი და განსასვენებელია. ცოტა მოგვიანებით 1392 და 1398 წლების მცხეთის გუჯარში ზემოთნახსენები სუნღულიძე ამირთამირა ლომი და მისი ძმისწული ლაჩინა მცხეთას სწირავენ გორში აყუბაშვილისაგან ნაყიდ ვენახს (ქორდანია, 1897:198-202).

ვინაიდან წინამდებარე სტატიაში ჩვენი მიზანია ზედგინიძეთა გვარის ვინაობის დადგენა და რადგანაც მკვლევართა ერთმა ნაწილმა (ნ. ბერძენიშვილი, დ. გვრიტიშვილი, მ. ქიქოძე) ზედგინიძეთა გვარი უშუალოდ დაუკავშირა ამილახორთა სახელს, მაშინ აუცილებელია გავარკვიოთ მათი ვინაობა ჩვენთვის საინტერესო ხანაში.

მცხეთის 1401-1404 წლების გუჯარში მოხსენიებულია ამილახორი გრიგოლი (ქორდანია, 1897:206). ხოლო 1405 წლის მცხეთის გუჯარში მოხსენიებულია ხიმშია ამილახორი, რომელიც ჯერ აბაზაძეების, შემდეგ კი აბულეთისძეთა მამულზე დაუსვამს მეფეს (ქორდანია, 1897:213-214), ეს ის ხიმშიაა, რომელიც, სპარსული წყაროების თანახმად, შეუპოვარ ბრძოლას უმართავს 1399 წლის ზამთარში კახეთ-ჰერეთში შემოჭრილ თემურ-ლენგის ლაშქარს. ამ გუჯრიდან ვგებულობთ, რომ მისი შვილი არის ამირინდო, შემდგომში ამილახორად წოდებული. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, XIV ს-ის მეორე ნახევარსა და XV ს-ის დასაწყისში ამილახორთა ვინაობა ასე გამოიყურება: ამირინდო-გრიგოლი-ხიმშია-ამირინდო.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩვენთვის საინტერესოა ზედგინიძეთა გვარის სათავეში მყოფი პიროვნების ვინაობა. როგორც მცხეთის გუჯრებიდან ირკვევა, სახელი „ზედგინი“ ჩნდება XIV საუკუნის მეორე ნახევარში. ზედგინი არის ბაგრატ V-ის თანამედროვე ამირინდო ამილახვრის შვილი, ამირინდოს შვილია

ასევე თაყა. თაყას შვილია ჯანიბეგი და ავთანდილი. ჯანიბეგის შვილია თაყა (უშვილო). ავთანდილის შვილია ზედგინი. გვეგონა, რომ ამირინდოს შემდეგ ამილახვრობა მის მემკიდრეებზე გადავიდოდა, მაგრამ ჩვენი მოლოდინი არ გამართლდა. ზემოთჩამოთვლილ პირთაგან არცერთს ამილახვრობა არა აქვს მინიჭებული. უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამირინდოს შემდეგ მოხსენიებული გრიგოლ ამილახორი ამირინდოს ძმაა. გრიგოლის შვილი უნდა იყოს ხიმშია, ხოლო ამ უკანასკნელის შვილი ამირინდო, რომელიც ფლობს შემდგომ ამილახორის წოდებას და ნაშვილებია თაყას მიერ. თუ დოკუმენტებს დავაკვირდებით, პირველად ზედგინიძე, როგორც გვარი, ფიქსირდება 1433 წელს, სადაც მოხსენიებულია ზედგინისძე თაყა-გორის მოურავი. ეს თაყა ზედგინიძე არის ნაშვილები ამირინდო ამილახვრის შვილი. ამ შემთხვევაში, როგორც ჩანს, საგვარეულო სახელი „ზედგინი“ საბოლოოდ გაგვარდა. რაც შეეხება მცხეთის გუჯრებში დასახლებულ მამულებს და მათი მეპატრონეების ვინაობას, მათი დადგენა საეჭვო აღარ უნდა იყოს.

ვინაიდან სუნღულიძეებს, მოგვიანებით კი ზედგინიძე-ამილახორებს ერთი და იგივე ტერიტორია უჭირავთ (ახალციხე არაგვის ხეობაში, მდვიმე საგვარეულო საძვალე, გორი, მცხეთა, კასპი, იგოეთი, ნადარბაზევი, გომი, ჯვარი, კარსანი, ძაგნაკორნა, ახატანი, ხატისწობენი). ვფიქრობთ, ისინი ერთი ფუძე-გვარიდან უნდა მომდინარეობდნენ, ამ შემთხვევაში კი მათი ფუძე-გვარი სუნღულისძენი ჩანს, ასევე ადასტურებს 1419 წლის სინოდის კანტორის სიგელი, რომლითაც ლაჩინ სუნღულისძე მცხეთის საყდარს სწირავს გორში ნასყიდ გულიაურის ვენახს, კალოს და მარანს, ორმოცი ჭურის ოდენობით. გუჯრის დამამტკიცებელი არიან ავთანდილ და ზედგინ ამილახორის გვარისანი, ხოლო ლაჩინ, რომელსაც უკანასკნელად მოუწერია ხელი, არის სახლიკაცი ავთანდილის და ზედგინისა. საბუთებიდანაც ჩანს, რომ გორის მოურაობა და მამულები ეკუთვნის ამილახორებს და ამავე დროს სუნღულიძეებს (ქორდანი, 1897:225).

ამრიგად, ზემოთმოყვანილი ისტორიული დოკუმენტების ანალიზი საშუალებას გვაძლევს ვივარაუდოთ, რომ ქართლის აბულეთიძეთა საერისთავო საგვარეულოს დამცრობის შედეგად მათ მამულებს იკავებენ აღზევებული სუნღულისძენი, რომელნიც თავის მხრივ საფუძველს უყრიან ზედგინიძეთა საგვარეულო დინასტიას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ქსე, 1979 – ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, IV, თბ., 1979.
ვახუშტი, 1973 – ვახუშტი, ქართლის ცხოვრება, IV, თბ., 1973.
ჟორდანიას, 1897 – ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისა, ქრონოლოგიურად დალაგებული თედო ჟორდანიას მიერ, ტფილისი, I, 1892; II, 1897.
ჯავახიშვილი, 1982 – ივ. ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორია, III, თბ., 1982.
ჯავახიშვილი, 1948 – ივ. ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორია, IV, თბ., 1984.
ბერძენიშვილი, 1937 – ნ. ბერძენიშვილი, „ფეოდალური ურთიერთობის ისტორიიდან XV საუკუნეში“, „საისტორიო მოამბე“, თბ., 1937.
ბერძენიშვილი, 1937 – ნ. ბერძენიშვილი, საქართველოს ისტორიის საკითხები, VI, თბ., 1965.
კარბელაშვილი, 1896 – პ. კარბელაშვილი საამილახვროს ისტორია, „ძველი საქართველო“, II, თბ., 1896.
ნარკვევები, 1979 – საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, III, თბ., 1979.
გვრიტიშვილი, 1955 – დ. გვრიტიშვილი, ფეოდალური საქართველოს სოციალური ურთიერთობის ისტორიიდან (ქართლის სავალოები), თბ., 1955.

Roman Gogolauri

FROM THE HISTORY OF A SURNAME-ZEDGINIDZE

Summary

Some Georgian authors dedicated their works to the history of a surname –Zedginidze. Among them are: P. Karbelashvili, Al. Mikeladze, Iv. Amilakhvari, M. Janashvili, T. Zhordania, Iv. Javakhishvili, N. BerdzeniShvili, M. Kikodze and so on.

The analyzes of the historic material gained and discussed by us gives us an opportunity to consider that a surname - Abuletisdze in kartli is replaced by a new surname –Sungulisdze who established a family dynasty of Zedginidze.